

Poliitiline anekdoot. V

Kadi Sarv

Poliitiline anekdoot nõukogude okupatsiooni aastatel. 3

Mihhail Gorbatsšov, Nõukogude Liidu viimane riigipea, oli võimul aastatel 1985-1991 NSVL-i lagunemiseni augustiputshi tagajärjel. Tema valitsemisaja algust iseloomustavad märksõnad **uutmine ja perestroika**.

Enamik anekdootidest kõneleb **NSVL-i ja USA liidrite vastastikustest visiitidest**. Temale kui Nõukogude Liidu viimasele liidrile kandusid üle ka varasemate juhtidega seotud anekdoodisüžheed. Huvitaval kombel seostatakse Gorbatsšovi nimega meelsasti ka vanu Nikita Hrushtšovi nalju. Ilmselt ühendas neid rahva mälus reformaatori maine (Hrushtšovi 60-ndate aastate reformid ja Gorbatsšovi perestroikapoliitika).

Gorbatsšov ja Bush lubavad teisel maha lasta kõik joodikud, keda nad tema maal näevad. Bush laseb maha poole Venemaa rahvastikust. Gorbatsšov laseb maha paar purjutavat inimest. Järgmisel päeval ilmub teadaanne, et keegi tundmatu kurjategija on maha lasknud Vene saatkonna töötajad.

(Peategelaseks oli varem Hrushtšov)

Gorbatsšov on Bushil külas. Bush räägib, et neil sõidab traktor terve päeva põllu ühest otsast teiseni. Gorbatsšov: "Ka meil on selliseid traktoreid."

(Peategelaseks oli varem Hrushtšov)

Gorbatsšov ja Bush veavad kihla, kellel on paremad lendurid. Gorbatsšov läheb Ameerikasse ja Bush valib kõige parema lenduri välja. Lennuk teeb igasuguseid surmasõlmi ja nii edasi. Gorbatsšov ütleb, et mul on ikka paremad lendurid. Bush tuleb Moskvasse ja Gorbatsšov kutsub lennuväe ülema kohale. Ütleb talle, et oleks vaja kõige paremat lendurit. Lennuväe ülem ütleb, et kõik on purjus. Gorbatsšov ütleb, et valige siis kõige kainem. Lennuk lendab, teeb igat värki napikaid ja surmasõlmi. Järsku läheb lennuk tagurpidi ja lendur ripub lennuki küljes. Bush küsib, mida lendur teeb. Gorbatsšov vastab: "Oh, parandab sõidu ajal lennukit." Lendur kukub alla ja Bush küsib: "Mis ta nüüd teeb?" Gorbatsšov vastab: "Ah, number seitseteist võti jäi maha."

Gorbatsšov küsib Bushilt, kas ameeriklased ehitavad valuuta eest Venemaale sanatooriumi. Bush: "Valuuta eest võime teile ka kommunismi ehitada."

Mis on "Gorbushka?" - Gorbatsšovi ja Bushi vaheline kokkulepe.

(gorbushka - vene k. leivakannikas)

Gorbatsšovi algatatud **alkoholismivastane kampaania** leidis naljades elava vastukaja:

Miks Gorbatsšov alustas viinavastast kampaaniat? - Gorbatsšov oli endises Poliitbüroos kõige noorem, sellepärast saadeti just teda poodi viina järele.

Gorbatshov on kõrbes ja piinleb hirmsa janu käes. Kuid Suhhov teatab halastamatult: "Meil saab juua alates kella kahest."

(Suhhov - punaväelasest superman populaarsest filmist "Ergav kõrbepäike")

Miks oli Venemaal vahepeal palju metsatulekahjusid? - Venelased püstitasid loosungi: "Põlegu maa joodiku jalge all!"

Omalaadse rühma moodustasid **anekdoodid Raissa ja Mihhail Gorbatshovist**, kuna nõukogudeaegsetes naljandites ei ole juttu ühegi teise riigimehe abikaasast. Naljandites pilgatakse põhiliselt Raissa Gorbatshova välimust (teda võrreldakse ahviga) ja Vene riigipea läänelikku kommet käia kõikjal koos abikaasaga:

Gorbatshov läheb sauna. Teised mehed panevad endale kausid ette. Gorbatshov: "Mis te kardate, ma olen ju ka mees?" - "Me mõtlesime, et te olete koos Raissaga."

Gorbatshov tahab naisega Moskvasse lennata. Tuleb pommihoiatus. Gorbatshov saadab enda asemel neegri ja ahvi Moskvasse. Rahvas imestades: "Te olete nii päevitunud, Gorbatshov. Me poleks teid äragi tundnud, kui ei oleks olnud Raissa Maksimovnat."

Gorbatshov teatab, et kavatseb oma Raikast lahutada ja abielluda Leenaga: "Muidu räägivad kõik, et Raikin Misha, aga siis olen ma Lenin Misha."

(Keele- ja nimenali. 1. Raika - Raissa. 2. Arkadi Raikin oli juudi rahvusest tuntuim nõukogude koomik. 3. Misha - Mihhail.)

Uutmispoliitika tõttu vallandunud ühiskondlikud protsessid viisid täide paljude inimeste ammuse unistuse:

Poolakas mureseb oma pangas oleva raha pärast. Ametnik rahustab teda: "Panga pankroti puhul maksab riik, riigi pankroti puhul aga NSVL." Poolakas: "Aga kui NSVL ära laguneb?" - "See vaatepilt oleks ometi kahe nädala palka väärt!"

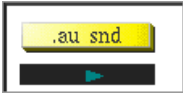
Santehnik istub vangis. Kongikaaslased küsivad tema käest, milles teda süüdistatakse. Santehnik: "Kontrollisin partei keskkomitee hoones torustikku ja soovitasin kogu süsteemi välja vahetada."

Perestroika-poliitika väljakuulutamise algusaegadel suhtus rahvas uutmise ja avalikustamise loosungitesse võrdlemisi skeptiliselt. Suhtumine kõrgete võimukandjate juttu demokraatiseerimisest võeti kokku keerdküsimuses:

Mis on demokraatia? - See on see, kui sind saadetakse kuradile, sina aga lähed, kuhu tahad.

Mis on eestlaste suurim viga? - ??? - Täita venelaste korraldusi saksa täpsusega.

Hrushtshov ja Brezhnev saavad paradiisis kokku. Brezhnev: "Tõ shto-nibud' postroil?" - "Net. A tõ postroil?" - "Net." - "A shto oni tam teper' perestroiat?" (tõlge: Kas sa ehitasid midagi? - Ei. Aga kas sina ehitasid? - Ei. - Aga mida nad seal nüüd ümber ehitavad?)

"Tere, perestroika"
Helinäide

Rida anekdoote iseloomustas tabavalt perestroika-poliitikat ja **elu perestroika ajal** ja järel.

Jukult küsiti, mis on uutmine. Juku luges muinasjuturaamatust: "Ja siis algas Lollidemaal suur segadus."

Inglise hurt küsib vene krantsilt, kas elu on perestroika ajal paremaks läinud. Krants: "Supikausi nihutasid kaugemale, kuid kett lasti pikemaks ja haukuda võib nii palju, kui tahad."

*Sel aastal on perestroika, siis tuleb perestrelka, siis peressõlka.
(tõlge: uutmine, mahalaskmine, väljasaatmine)*

*Koos on Khomeini, Reagan ja Gorbatsšov.
Khomeini ütleb, et mul on 15 naist. Ühel on AIDS, aga kellel, ei tea.
Reagan ütleb, et mul on 15 sekretäri. Üks neist on Vene spioon, aga kes, ei tea.
Gorba ütleb, et mul on 15 liiduvabariiki. Ühes käib perestroika, aga millises, ei tea.*

Gorbatsšov näeb välismaal punkarit, kelle särgile on kirjutatud "MIR KPSS". See pidavat tähendama: "Mihhail i Raissa, kontshite perestroiku, sossedi smejatsja." (tõlge: Mihhail ja Raissa, lõpetage perestroika, naabrid naeravad)

Poliitiliste olude leebumisega tärkasid kõikjal impeeriumis lagunemisilmingud. **Parteis** lubatud arvamuste paljusus nõrgestas tema positsiooni ühiskonnas (NLKP erirolli vähendamine oli üks Gorbatsšovi uutmispoliitika eesmäärke).

Mis on pluralism? - See on see kui NL presidendi arvamus ei lange kokku NLKP omaga. (NL-i president oli ühtlasi ka NL Kommunistliku Partei liider)

Asutuse direktorilt küsitakse, miks ta viimasel parteikoosolekul ei käinud. - "Oleks teadnud, et viimane oli, oleks küll tulnud."

Lagunema hakkas ka **Nõukogude armee**. Hoolimata ülespuhutud legendist tema võitmatusest ja NSVL-i piiride puutumatuses õnnestus sakslasel **Mattias Rustil** maandada oma sportlennuk Punasel väljakul:

Punasel väljakul ei tohi nüüd suitsetada. - Miks? - Lennuväljal on see keelatud.

*Kas teate, et Punasel väljakul asuv Vassili Blazhennõi katedraal tahetakse paigutada mujale?
- Miks? - Et "Boeingutele" maandumisrada ette valmistada.*

On tulnud ettepanek Punane väljak ümber nimetada. Uueks nimeks pakutakse Sheremetjevo 3. (Sheremetjevo - Moskva lennujaam.)

Miks keevitati Moskvas kanalisatsioonikaevude kaaned kinni? - Rusti vend olevat allveesportlane.

Tshernobõli aatomielektrijaama avarii andis märku Nõukogude Liidu **majanduse nõrkusest ja allakäigust**.

Rebane kohtab metsas kakukest ja lubab ta ära süüa. - "Ma pole kakuke, vaid Tshernobõli siil."

Laguneva majanduse jaluleaitamiseks tuldi välja uue majanduspoliitikaga, mis nägi ette turumajandust ja eraettevõtluse teket. Majanduslikku olukorda iseloomustavad anekdoodid kõnelevad **kooperatiividest, talongidest**, tühjadest poodidest ja **koondamistest**.

Kas räägin sulle anekdoodi kooperatiividest? - "Räägi!" - "Maksa viiekas."

Gorbatshov nutab Punasel väljakul. Reagan: "Mis viga?" - Gorbatshov: "Raissa kaotas suhkrutalongid ära!"

Jänes kohtab metsas hunti. Hunt tahab teda ära süüa. Jänes: "Kas sul lihatalong on?"

Lumivalgeke kohtab metsas kolme väikest mehikest ja küsib: "Kes te olete?" - "Seitse põialpoissi." - "Kuidas seitse? Teid on ju ainult kolm?" - "Koondamine."

Kolm luukeret saavad tänaval kokku. Küsitakse esimese luukere käest, millal tema suri. "Mina surin enne perestroikat." Teine luukere vastab, et tema suri pärast perestroikat. Küsiti ka kolmanda käest. See vastas solvunult: "No kuulge, ma polegi surnud."

Uutmise ning **avalikustamise** plussid ja miinused võttis rahvas kokku loos kommunismirongist, mis iseloomustas NSVL-i poliitikat ja valitsejaid läbi aegade:

Rong sõidab, sõidab, aga äkki lõpevad rööpad ja rong jääb seisma.

Lenin korraldab laupäevaku, et teed jätkata ning peab süütavaid kõnesid.

Stalin laseb vedurijuhi maha, vedurijuhi abi saadetakse Siberisse, pooled reisijad pannakse kinni.

Nikita kutsub abi Siberist tagasi, vedurijuht rehabiliteeritakse, rahvas usaldab jälle rongiga sõita.

Brezhnev laseb akendele kardinad panna, pooled reisijatest kõigutavad vagunit, üks osa peab omaette korrutama: ta-ta-ta-tat, ta-ta-ta-tat... Teine osa kõnnib kuuskedega vaguni akende alt mööda.

Gorbatshov laseb kardinad akende eest koristada, aknad avatakse ja kõik hüüavad kooris: "Rööpaid ei ole! Rööpaid ei ole!"

Anekdoodirepertuaaris ei kajastu 1990. aastal NSVL-i perestroikale järgnenud ja kogu maailma vapustanud Berliini müüri langemine ja Saksamaa taasühinemine ning Idabloki lõplik kokkuvarisemine 1991. aastal Varssavi Lepingu Organisatsiooni (VLO) laialisaatmise tagajärjel. Enne Berliini müüri avamist alganud massiline põgenemine Ida-Saksamaalt Lääne-Saksamaale tekitas vaid parooli:

Viimane lahkuja kustutab tuled.

Samuti puuduvad naljalood sellistest traagilistest sündmustest nagu Bakuu, Tbilisi, Vilniuse ja Riia veresaunad.

Gorbatshovi perestroika-poliitika edukust sobib iseloomustama väljend: "Algul ei saa vedama, pärast ei saa pidama". Perestroikat alustades ei kujutanud ükski inimene, kõige vähem Mihhail Gorbatshov, ette, kuhu see võib välja viia. Soovitud inimnäolise sotsialismi loomise asemel lagunes kogu senine käsumeetodil püsinud süsteem sootuks.

Gorbatshov leiab oma kabinetist Ivan Sussanini. Gorbatshov: "Miks Te ette ei teatanud, et Te tulete? Ma oleks külalise auks poliitbüroo kokku kutsunud!" Sussanin: "Kutsu kokku jah, ja siis hakkame kõik koos astuma."

(Ivan Sussanin - Vene rahvuskangelane, kes 1613. aastal eksitas Poola armee sõdurid sohu, mille peale ta sealsamas tapeti.)

1991. a. augusti uutmispoliitikavastase relvastatud riigipöördekatse järel kaotas Mihhail Gorbatshov oma mõjuvõimu. Peale uue liidulepingu sõlmimise katseid lõpetas NSV Liit kui liitriik 21. detsembril 1991. aastal eksisteerimise.

Poliitiline anekdoot taasvabanenud Eestis

Pärast **augustiputshi** ja NSVL-i lagunemist jätkus Eesti taasiseseisvumisprotsess tormiliselt. Naljandid iseloomustavad vabariigi taastamist järgmiselt:

Millest sündis Eesti Vabariik? - Vene puts(h)ist ja Eesti asjast.

Poliitilised sündmused tõid eestlaste anekdoodirepertuaari hulga uusi naljalugusid eesti poliitikute. Suurem osa anekdoote saadi traditsioonipäraselt - vanadele naljadele pandi uued peategelased. Teine viljakas moodus uute pilalugude saamiseks põhines nimede mitmetähenduslikkusel. Üleminekuperioodi populaarseim eestiaineline naljand ongi seotud **nimede tähenduslikkusega**:

Mees läheb poodi, kuid kaupa seal ei ole. Mees läheb poliitharidusmajja nõu küsima. Tuleb vastu üks lipsuga mees ja ütleb: "Toome". Mees rõõmustab, ah toovad, siis on hästi. Tuleb vastu teine mees ja ütleb: "Väljas". Mees imestab, ah kaup on väljas või? Tuleb vastu kolmas mees ja ütleb: "Otsason". Mees kurvalt: "Jälle jäin hiljaks, juba otsas."

Keelenaljal põhineb populaarne keerdküsimus:

Mida teeb Karl Vaino Kremli? - Vaatab, kas Väljas on külm.

Kibekiire ja pingeline töö keeleseaduse vastuvõtmiseks oli ajendatud ka Nõukogude Eesti **riigijuhtide** kehvast **eesti keele oskusest**:

NSV-de riigijuhtidele on tehtud kohustuseks kohalik keel ära õppida. Karl Vaino ongi oma ülesannet tõsiselt võtnud. Kui tema kabinetis heliseb telefon, haarab ta toru ja ütleb: "Ma kulin." Torust kostab venekeelne porin: "Mis Makulin, mul on Vainot vaja!"

Gorbatšov tuli Eestisse, õppis ära ütleva "Tere, seltsimehed!" Vaino küsib Ristlaane käest: "Shto on skazal?"
(tõlge: Mis ta ütles?)

Keskkomitee esimene sekretär Käbin rääkis viletsat eesti keelt. Kord alustas ta kõnet sõnadega: "Kallid sebrad ja sõjaveterinaarid."

Tõsisemad ajaloolised sündmused, nagu fosforiidikampaania, Hirvepargi miiting, MRP-AEG (Molotov-Ribbentropi Pakti Avalikustamise Eesti Grupp), Muinsuskaitse Seltsi, Rahvarinde ja Interrinde loomine, IME-programmi väljatöötamine, Kodanike Komiteede Liikumise algatamine ning Eesti Kongressi kokkukutsumine on eesti rahva naljasoont napilt puudutanud:

Õpetaja küsib koolis Eesti lipu värvide tähendust. Kolja teatab, et valge sümboliseerib Siberi lumevälju, kuhu need saadetakse, kes veel palju mulisevad.

"Eesti huumor hakkab jalgu alla saama!" rõõmustab mees, kes eksikombel kuulab "Meelejahutaja" asemel ülekannet Eesti Kongressilt.

Tormiliste poliitiliste sündmuste keerises koostati pigem pilavaid **päevapoliitilisi loosungeid**:

*Mine koju, idanaaber,
võta kaasa sirp ja haamer.*

Sarnaselt teise ärkamisaja poliitilistel manifestatsioonidel laialt levinud ühisloitsude tekstidele á la "Molotovi möllutused ja Ribbentropi riivatused" on rahvaluule elemente (regivärsivormi, muudetud vanasõnu jne) kasutatud ka poliitiliste loosungite koostamisel:

*Kas Rein räägib reeni,
kas Karla kestab kevadeni?
Ei Rein räägi reeni,
ei Karla kesta kevadeni.*
(mõeldud on Rein Ristlaant, Karl Vainot)

"Igal Karlal oma Mihklipäev!"
(Karla - Karl Vaino; Mihklipäev - Mihhail Gorbatšov ja tema uutmiskampaania)

Kiiresti üksteisele järgnevad poliitilised sündmused ei andnud heale süzheele või killule aega üle kasvada pikemaks ja enam lihvitud vormiga anekdoodiks. Levisid pigem killud, paroolid, paroodiad, mis uue tähtsa sündmuse tõttu kiirelt unustati. Järgnevaid **paroodiaid** inspireeris O. Lutsu teos "Kevade" ja need iseloomustavad kirjandusteose võimalikku folkloriseerumist (meenutagem filmiga "Seitseteist kevadist hetke" seotud Mülleri ja Stirlitzi naljandeid):

Kui Raig järjekordselt välisreisilt tagasi jõudis, oli maareformi seadus ülemnõukogus juba vastu võetud.

"Kes on põhiseaduse eelnõu põhja lasknud?" - "Uluots tegi! Uluots tegi!" - "Ma mõtlesin, et panen ülemnõukogu tagurpidi tööle, siis hea vaadata, kuidas Eesti Vabariik seisma jääb."

Leetsar käib Milleri käest raha nuiamas: "Tee aga nüüd jälle oma rahakott lahti ja luhvtita natuke oma sajalisi, muidu löövad koid sisse ja närivad läbi." Miller: "Ma oleks peris pangast ära läind, kui oleks teadnud, et sa tuled." Leetsar: "Narr, noh, pangast võid siis kah ära minna, kui oled raha annud. Eesti põllumajandus on ju, nagu sa ise tead, justkui hundi kurk, sinna topi aga esiotsa sisse, tagasi ei saa kopikatki."

"Kuule, Sirendi, miks sa kogu aeg ülemnõukogus teiste pealt ära kirjutad? Sina ei tohi teiste pealt ära kirjutada!" Sirendi: "Seda teevad teised kah ja Nugis teab väga hästi, et vahel teiste pealt ära kirjutatakse. Kas'nd kõik hakkavad ise mõtlema - seda põle ollagi. Ja kui ära aetakse, siis võtan oma "Sotsialistliku põllumajanduse" ühes ja elan jälle."

"Oh sa jumal, kui Savisaar selle valitsuse ree minema lükkas, siis nad läksid nigu siuh! Esti läksid ikke vupsaku-vupsaku, aga siis kui Narva jõe äärde said, siis nigu regi pööras natuke, siis olid nad vastu puud nigu kõmdi! Ja kõik karjusid mis hirmus ja jõe ääres oli poissa maas nigu loogu. Esti oli karta, et nüüd surevad teised kõik ära, aga siis hakkasid kõik elama ja jooksid laiali. Ree peale jäid ainult Vähi, Kuddo ja Sikkal."

Naljades kasutati **isikunimesid mõõtühikutena**: viimases ülemnõukogus olla eelnõu totruse hindamiseks kasutatud erilisi mõõtühikuid: 1 fjuk - esitatud eelnõu poolt hääletab vaid eelnõu autor ise; 1 junt - esitatud eelnõu poolt ei hääleta keegi. Need mõõtühikud meenutavad nõukogudeaegset hinnangut meie kultuurielule - Eesti kultuur on mossis ja lottis (tuletatud kultuuriminister Loti ja aseminister Mossi nimest).

Heaks näiteks sellest, kuidas vanadele naljadele on pandud uued peategelased, on järgnevad **Edgar Savisaarest** pajatavad lood:

Ülo tahab minna "Dünamosse" ujuma. Mati: "Ujula on kinni, seal ilmutatakse Savisaare pilti."

(Võrdle keerdküsimusega: Miks Moskvas vahepeal keskujula suletud oli? - Kongressiks oli vaja Brezhnevi pilti ilmutada.)

Üks naine kurdab teisele, et ta pole tükk aega liha ja mune näinud. - "Mine Savisaarega sauna, näed mõlemaid."

(Võrdle keerdküsimusega: Miks käivad soome mehed ennast Vene piiri ääres alasti näitamas? - Sellepärast, et venelased saaksid mune ja liha näha.)

Savisaare peaministriks oleku aega iseloomustab ühelt poolt majanduse järsk allakäik (näit. talongide kehtestamine), teiselt poolt aga retoorika kartulikoorte söömisest vabaduse nimel.

Mida kajastab Aasmäe linnavalitsus Tallinna vapil oleva kolme lõvi kaudu? - Esimene lõvi kehastab prostitutsiooni, teine korrupsiooni ja kolmas spekulatsiooni.

Isa paneb leiva peale talongi. Poeg hädaldab: "Isa sa mürgitad ennast ära, see on seebitalong!"

Talumehed kurdavad: "Me sööme juba õlgi, varsti hakkame hirnuma ka." Savisaar: "Meie Merega sõime sinki ja mett, aga me ei ulu nagu hundid, ega sumise nagu mesilased."

Poliitik: "Peame kõvasti kartuleid sööma, muidu ei jätku kartulikoori ja Eesti rahvas sureb nälga".

Ainus teadaolev Eesti erakonda käsitlev anekdoot puudutab Edgar Savisaare juhivat Keskerakonda.

Keskerakonna kolm graatsiat proua Andra Veidemann, proua Siiri Oviir ja proua Liia Tõnisson tulevad õhtul pimedas erakonna koosolekult. Pimedas trepikojas komistavad nad maas lamava mehe otsa. Proua Veidemann kummardub, kobab meest pimeduses ja ütleb: "Minu mees see küll ei ole." Siis katsub meest proua Oviir ja nendib: "Ei, sinu mees see tõesti ei ole." Lõpuks kummardub proua Tõnisson, katsub, kobab ja siis kiljatab kokkunult: "Kuulge, ta pole ju üldsegi meie erakonnast!"

Eesti Vabariigi esimese sõjajärgse põhiseadusliku **peaministri Mart Laari** põhiliseks puuduseks näib rahva silmis olevat tema habe:

Lõbumajas seatakse sisse uut sorti teenus. Naiste kintsude sisekülgedele joonistatakse ühele kintsule Gorbatshovi portree ja teisele kintsule Reagani portree. Kui klient tunneb ära ühe mehe, siis teenindatakse teda poole hinnaga, kui tunneb ära mõlemad, siis teenindatakse tasuta. Lõbumajja tuleb ameeriklane: "Seda parempoolset meest ma ei tunne, aga vasakul on meie president." Saabki oma soovid poole hinna eest rahuldatud. Tuleb venelane: "Seda vasakpoolset mees ma ei tunne, aga paremal on meie president." Saab temagi poole hinnaga teenindatud. Tuleb lõbumajja eestlane: "Neid kahte äärmist meest ma ei tunne, aga keskel on täpselt meie peaminister Laar."

(Huvitav on seda anekdoodisüzheed võrrelda sama naljaloo eesti-aegse variandiga, mis on üles kirjutatud Väandrast 1937. aastal: *Naine laseb reitele tätoveerida Pätsi ja Laidoneri pildid. Väike poiss küsib: "Kes see kikkishabemega seal keskel on?" - "See on Tõnisson."*)

Kaks varast sisenevad peaminister Laari korterisse. Otsivad, vaatavad, mida varastada. Üks varastest siseneb vannituppa, kuid tormab sealt peagi ehmunult välja: "Me oleme valesse korterisse sattunud, ma leidsin vannitoast habemeajamismasina."

Müügile on tulnud uus õllesort: "Muuli" õlu. Ostja tunneb huvi: "Kas see "Muuli" õlu on ka hea?" Müüja: "Oleneb laarist."

(Kalle Muuli - "Postimehe" ajakirjanik)

Eesti Vabariigi presidendi **Lennart Mere** puuduste ja vigade kohta anekdoodid puuduvad - ei meenutata isegi tema kuulsaid hilinemisi. Kõige tuntum temaga seotud naljateema on presidendi naeratuse võrdlemine kaameli naeratusega E. Viiralti teosel "Berberi tüdruk kaameliga" (kuuldavasti olla berberi tüdrukut sel pildil samastatud Mart Laariga).

*Meie armas Meri
naeratab nii siiralt.
Juba aastaid ette
seda aimas Viiralt.*

Vastuolu "Isamaa" valitsuse ja president Mere vahel uue valitsuse kinnitamise küsimuses tõi avalikkuse ette helilooja Alo Mattiiseni laulu "Eestile on kombeks", mis koosneb tuntud poliitikute kõnedest võetud tsitaatidest (nende enda häälega ettekantult) ning refräänist, milles presidendi hääl kordab: "Eestile on kombeks üks president korraga!" Kuna protesti presidendi tegevuse vastu oli võimalik väljendada legaalse vahenditega massimeedias, siis sellest presidendi tõepoolest tabavast väljendist anekdoodisüzheed ei sündinud.

Paaril viimasel aastal on eesti rahvas poliitikute tegemistele ja "ämbrisse astumistele" andnud tabavaid ja lakoonilisi hinnanguid, kasutades selleks poliitikute nimesid ja nende tähenduslikkust. Talumehe moonipõllu hävitamisele Savisaare siseministriks olemise ajal reageeris rahvas moonisaiake ümbernimetamisega "*Edgari saiakeseks*". Peale rahandusminister Mart Opmanni sekeldusi liikluspolitseiga hakkas rahvas sinises plekkpurgis "Long Drinki" kutsuma *opmanniks*. Kaitseväge juhataja Johannes Kerdi ja kaitseminister Andrus Ööveli salakohtumise järel Tartus Peeter Oleski juures on poliitikute konfidentsiaalseid kohtumisi hakatud nimetama *olesklemisteks*.

Lõpetuseks

Viieosaline artikliseeria poliitilistest anekdootidest on jõudnud lõpule. Nagu esimese artikli alguses oli märgitud, kasutasin ülevaate kirjutamisel põhiliselt Eesti Rahvaluule Arhiivi kogusid, eriti aga 1992. a. toimunud laste koolipärimuse kogumisvõistluse materjale. Kuna põhiosas toetub artiklis kasutatud naljavalik koolilaste seas levinud anekdootidele, ei saa ülevaade eestlaste poliitilistest naljadest olla ammendav. Pigem on tegemist subjektiivse nägemusega rahva anekdoodirepertuaaris peegelduvast ajaloost ja eestlaste saatusest viimase 80 aasta jooksul. Perestroika-perioodi ja taasvabanenud Eesti poliitilistele anekdootidele (mis laste repertuaaris lünklikult kajastusid) sain lisa Luule Krikmanni ja Jüri Viikbergi anekdoodikogudest. Kahjuks ei kajasta kummagi koguja materjalid 90-ndate aastate naljarepertuaari. Hilisema materjali puudulikkuse tõttu võivad väited mõnede poliitiliste sündmuste kajastamatusest anekdoodirepertuaaris osutada ekslikeks.

Kuna demokraatlike riikide kogemus näitab, et sõnavabaduse tingimustes poliitilise anekdoodi tähtsus suulises folklooris väheneb, siis oleks väga vajalik jäädvustada ja arhiivi talletada ka viimaste aastate anekdoodirepertuaar. Sellest lähtudes oleks mul kõigile meie ajakirja lugejatele [palve](#) saata Eesti Rahvaluule Arhiivile Eesti-ainelisi (ja üldse viimastel aastatel levinud) **poliitilisi** anekdoote, keerdküsimusi, paroole, kilde, piltnõistatusi ja lauluparoodiaid.

Kasutatud allikad ja kirjandus

Eesti Rahvaluule Arhiivi materjalid.

Luule Krikmanni käsikirjalised materjalid.

Sarv, Kadi 1995. "Mina tahan ka Nõukogude Liidus elada!" Poliitiline anekdoot koolipärimuses. *Lipitud-lapitud. Tänapäeva folkloorist*. Tartu, 106-160.

Sarv, Kadi 1995. Eesti poliitiline anekdoot läbi aegade. 1, 2. *Kultuur ja Elu*, nr. 5, 6. Tallinn.

Viikberg, Jüri 1997. Anekdoodiraamat. Tallinn.

Üleskutse

Palun saatke Eesti Rahvaluule Arhiivile Eesti-ainelisi (ja üldse viimastel aastatel levinud) **poliitilisi** anekdoote, keerdküsimusi, paroole, kilde, piltmõistatusi ja lauluparoodiaid:

1. Eesti riigitegelastest: näit. Lennart Meri, Edgar Savisaar, Mart Laar, Tiit Vähi jne.
2. Poliitilistest sündmustest: näit. fosforiidisõda, Hirvepargi miiting, IME-programm, Berliini müüri langemine ja Saksamaa taasühinemine, Bakuu, Tbilisi, Vilniuse ja Riia veresaunad jne.
3. Poliitilistest ja ühiskondlikest organisatsioonidest, erakondadest: näit. MRP-AEG (Molotov-Ribbentropi Pakti Avalikustamise Eesti Grupp), Muinsuskaitse Selts, Rahvarinne, Interrinne, Kodanike Komiteede Liikumine, Eesti Kongress, ERSP (Eesti Rahvusliku Sõltumatuse Partei), Keskerakond, Reformierakond, Isamaaliit jne.
4. Euroopasse ja Euroopa Liitu minekust.
5. Majanduslikku olukorda iseloomustavatest naljadest.
6. Piiriprobleemidest Narvas ja Petserimaal.

Meie aadress:

Eesti Rahvaluule Arhiiv
Eesti Kirjandusmuuseum
Vanemuise 42
EE2400 Tartu

Meie e-maili aadress: kadi@haldjas.folklore.ee